

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Imajući u vidu prethodne naznake koje se odnose na specifičnosti stanja upravljanja vodnim resursima i zaštitu prirode u Istočnoj Srbiji, stanje vodnih resursa i zaštitu prirode u RS u celini, strateška opredelenja RS, stanje nacionalnih propisa u oblasti upravljanja vodama i zaštite prirode, obaveze koje proističu iz propisa EU, odnosno međunarodnih ugovora u oblasti voda i zaštite prirode, može se zaključiti i preporučiti sledeće:

1. Ključnim činiocima koji determinišu stanje u oblasti upravljanja vodnim resursima i zaštite prirode u regionu Istočne Srbije mogu se smatrati infrastrukturna i sistemska pitanja koja su povezana sa izvorima zagađivanja životne sredine, odnosno voda kao što su: izgradnja i unapređenje sistema odlaganja čvrstog i tečnog otpada, izgradnja sanitarnih deponija, upravljanje sistemom kanalizacionih mreža, izgradnja novih i stavljanje u funkciju postojećih uređaja za prečišćavanje otpadnih voda, podizanje svesti i edukacija građana i svih drugih subjekata sistema racionalnog upravljanja vodnim resursima, odnosno zaštite životne sredine, itd.

2. Izgradnja odgovarajućeg normativnog okvira i njegovo usaglašavanje sa odgovarajućim propisima EU pretpostavlja pažljivu procenu mogućnosti regiona Istočne Srbije naročito imajući u vidu kapacitete za sprovođenje propisa.

3. Najznačajnijim za region Istočne Srbije, sa stanovišta mogućnosti za zadovoljenje propisanih kriterijuma u oblasti upravljanja voda, smatra se Direktiva 91/271/EEC koja se odnosi na tretman komunalnih otpadnih voda, Direktiva 98/83/EC od 3. novembra 1998. o kvalitetu vode namenjene zaljudsku potrošnju i Direktiva 2000/60/EC o uspostavljanju okvira za delovanje Zajednice u oblasti politike voda. Zbog toga je posebno značajno obezbeđivanje odgovarajućih prelaznih rokova za primenu ovih propisa.

- Za Direktivu 91/271/EEC koja se odnosi na tretman komunalnih otpadnih voda predlaže se da se razmotri mogućnost ugovaranja prelaznih rokova za članove 3-7, sa prelaznim rokom od najmanje dvadeset pet (25) godina, u zavisnosti od veličine aglomeracije.

- U pogledu Direktive 98/83/EC od 3. novembra 1998. o kvalitetu vode namenjene za ljudsku potrošnju razmotriti mogućnost ugovaranja prelaznog roka za mikrobiološke parametre i indikatorske parametre (utvrđene u Prilogu I. – Deo A, odnosno Delu C Direktive Saveta 98/83/EZ) i to samo za određene tačno nabrojane zone vodosnabdevanja, sa prelaznim rokom od desetak godina.

4. Pitanje monitoringa voda predstavlja poseban izazov. U tom smislu primena člana 8. (Monitoring statusa površinskih voda, statusa podzemnih voda i zaštićenih područja) Okvirne direktive o vodama (2000/60/EC) i člana 15. Direktive 91/271/EEC koja se odnosi na tretman komunalnih otpadnih voda trebalo bi da bude odloženo.

5. Među ostalim propisima u oblasti upravljanja vodama za region Istočne Srbije naročito je značajna Direktiva (2007/60/EC) o proceni i upravljanju rizikom od poplava. Iako druge države u prethodnim ciklusima proširivanja nisu ugovarale prelazne rokove za ovu direktivu, predlaže se razmatranje mogućnosti za uvođenje ove direktive u pregovaračku agendu.

6. U pogledu ostalih propisa od značaja za upravljanje vodama i zaštitu prirode poseban značaj ima nekoliko propisa u oblasti životne sredine. Za region Istočne Srbije to su:

- propisi u oblasti upravljanja otpadom
- propisi kojima se reguliše oblast industrijskog zagađenja
- propisi kojima se reguliše upravljanje hemikalijama
- propisi u oblasti tzv. horizontalnog zakonodavstva

U svakoj od ovih oblasti potrebno izraditi posebnu analizu i sa naročitom pažnjom razmotriti kapacitete nadležnih subjekata u regionu Istočne Srbije.

7. U pogledu Direktive Saveta 1999/31/EZ o deponijama i to u odnosu na član 5. i član 14. u delu koji se odnosi na zahtev za smanjenjem količine biorazgradivog komunalnog otpada koji se odlaže na odlagališta na 75%, 50%, odnosno 35% ukupne količine (po težini) biorazgradivog komunalnog otpada proizvedenog u 1997. godini utvrditi prelazne rokove koji neće biti kraći od dvadeset (20) godina.

8. U vezi sa primenom Direktive o očuvanju prirodnih staništa potrebno je pažljivo razmotriti obaveze koje proističu iz ovog propisa koje se neposredno odnose na jedinice lokalne samouprave (Član 2, stav 3 - Mere preduzete u skladu sa ovom direktivom uzimaju u obzir regionalne i lokalne karakteristike). U tom smislu:

- Potrebno je osposobiti lokalne zajednice, ojačati staraoce prirodnih dobara, posebno ojačati u pogledu održivog korišćenja prirodnih vrednosti turističke subjekte (ekoturizam), uraditi regulacione planove za zaštićena područja, dopuniti lokalne ekološke akcione planove, uraditi lokalne planove zaštite prirode (ili zajedničke za više opština), vršiti monitoring zaštite i izrađivati lokalne izveštaje o stanju prirode; zatim dosledno realizovati Regionalni prostorni plan Timočke krajine odnosno Program implementacije prostornog plana Timočke krajine do 2018.

- Procenjuje se da su za ovaj deo obaveza posebno zainteresovana rudarska preduzeća, teška industrija i drugi veliki zagađivači, ekološke nevladine organizacije, naselja i stanovnici koji žive u blizini ili na teritoriji očuvane prirode, staraoci i korisnici zaštićenih prirodnih dobara (NP, parkova prirode, Srbijašume, turistička preduzeća i dr.)

- Ne treba tražiti odlaganje primene propisa, već pripremiti administrativne strukture na lokalnom nivou, odnosno što pre doneti i primeniti zakon o zaštiti prirode (posebno podzakonska akta za njegovo

spровоđenje). Potrebno je prihvatiti Zakon o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode koji je u proceduri, a posebno doneti i realizovati neophodna podzakonska akta.

9. U delu koji se odnosi na Član 4. tačka 1. Direktive o očuvanju prirodnih staništa (... svaka država predlaže popis područja) i Član 11. (Nadzor nad stanjem očuvanosti prirodnih staništa) potrebno je jače uključivanje jedinica lokalne samouprave u aktivnosti na evidentiranju i prikupljanju podataka za područja očuvanih prirodnih vrednosti. Osnovni razlozi proističu iz činjenice da se stalno menja situacija sa biodiverzitetom usled klimatskih promena, antropogenih aktivnosti koje ugrožavaju prirodna staništa, konflikta sa određenim privrednim granama, otkrivanja novih vrsta i nestanka postojećih i dr.

- Procenjuje se da postoji prevelika centralizovanost aktivnosti na evidentiranju i prikupljanju podataka za područja očuvanih prirodnih vrednosti (samo Zavod za zaštitu prirode i par naučnih i stručnih institucija i ekoloških NVO). Lokalne institucije su isključene uglavnom. Ovome treba dodati i slab monitoring stanja očuvanosti i do sada zaštićenih prirodnih staništa, a posebno evidentiranih.

- Ne treba tražiti odlaganje primene ovog dela Direktive, već pojačati napore zavoda za zaštitu prirode, više uključiti naučne i stručne institucije, staraoca prirodnih dobara a pre svega osposobiti i uključiti i institucija sa lokala (opštinske organe, turističke organizacije, škole, ekološke nevladine organizacije). Takođe, potrebno je sprovesti član 1. i član 12. zakona o izmenama i dopunama zakona o zaštiti prirode kada on bude donet. Treba posebno pogledati delove Plana implementacije Prostornog plana Timočke krajine u delu tematska oblast 2: Šumsko zemljište i zaštita šuma i razvoj lovstva.

10. U delu člana 8. Direktive o očuvanju prirodnih staništa (tačka 1. , 2 - Države članice šalju svoje procene potreba za sufinansiranjem, Komisija utvrđuje područja od značaja za zajednicu koja se mogu sufinansirati), potrebna je veća podrška EU i iz drugih fondova da bi se obezbedilo prikupljanje podataka za popis područja kao i očuvanje staništa (npr. iz naučnih fondova, fondova za podsticaj ekoturizma, fondova za smanjenje zagađenja odnosno antropogenih aktivnosti koje ugrožavaju staništa, fondova za jačanje institucija - zavoda za zaštitu prirode, lokalnih organa, organa staraoca i dr).

- Moguće rešenje je i realizacija pokrenutih inicijativa za transgranični park prirode (NP Đerdap i Park prirode "Portile de Fier" u Rumuniji, Zajednički park prirode Zapadna Strara planina sa Bugarskom, zajednička inicijativa Srbije i Bugarske za upis Stare planine u NaB listu kao rezervata biosfere) čime bi de preko ovih susednih zemalja članica EU obezbedilo finansiranje iz fondova EU. Zatim finansiranje preko IPA fondova. Treba pogledati i mogućnosti preko Karpatske konvencije, u kojoj je većina država članica EU, i gde postoji mogućnost da se prostor obuhvata proširi sa područja NP Đerdap na čitavu karpatsku srbiju, odnosno do Velikog i Belog Timoka, Ozrena, Morave..

11. Kada se radi o Direktivi o očuvanju divljih ptica (Član 3. tačka 2a - Stvaranje zaštićenih područja i tačka 2b - Održavanje i upravljanje) potrebno obratiti posebnu pažnju na način sprovođenja propisa, uključujući način kako su ova pitanja regulisana strateškim razvojnim dokumentima (buduća Strategija zaštite prirode i programi zaštite prirode lokalnih zajednica), odnosno primenu člana 11. Zakona o izmenama i dopunama zakona o zaštiti prirode koji se nalazi u proceduri usvajanja.

- Potrebno je preispitati kompatibilnost odgovarajućih odredbi Zakona o lovstvu.

12. Potrebno je obezbediti prioritetne instrumente finansiranja u infrastrukturu u oblasti upravljanja vodama i zaštite prirode. Finansijska sredstva treba obezbeđivati iz budućeg Zelenog fonda Srbije, lokalnih ekoloških fondova.

13. Potrebna je podrška radi jačanja kapaciteta lokalne samouprave u oblasti upravljanja vodama i zaštite prirode.

14. Potrebno dalje podsticanje jačanja instrumenata prekogranične saradnje, odnosno kapaciteta jedinica lokalne samouprave za pripremu i realizaciju projekata prekogranične saradnje.